

Infrastrukturdepartementet
i.remissvar@regeringskansliet.se

PTS rapport (PTS-ER-2021:13) om förbättrade möjligheter till god mobil uppkoppling på tåg

I2021/00580

Sammanfattning

- Konkurrensverket har inga invändningar emot PTS som stödgivande myndighet
- Konkurrensverket har inga invändningar emot att avsätta en del av medlen 2022 till Ådals- och Botniabanan
- Konkurrensverket välkomnar ambitionen att konkurrensutsätta ansökningarna och diskuterar möjliga tillvägagångssätt

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna.

Regeringen har gett Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att redovisa insatser som kan förbättra möjligheterna till god mobil uppkoppling för resenärer på fjärrtåg. I uppdraget ingick att prioritera insatser som ger effekt på högtrafikerade järnvägsstråk med stor andel passagerartrafik i alla landsdelar.¹ Riksdagen har efter förslag från regeringen i budgetpropositionen 2021 beslutat att 50 miljoner kronor satsas under 2021–2022 för detta syfte, 25 miljoner kronor per år.

Stödmodellen (4)

PTS har efter samråd med berörda marknadsaktörer och myndigheter identifierat lämpliga insatser och redovisat dessa i föreliggande rapport.

PTS föreslår att myndigheten ska vara stödgivande myndighet som utformar tilldelningsmodellen och beslutar om stöden. Stödet ska i enlighet med

¹ Uppdrag att förbättra möjligheterna till god mobil uppkoppling på fjärrtåg, I2020/02958.

statsstödsregelverket begränsas till åtgärder som inte kan genomföras på kommersiella grunder.

PTS avser utforma tilldelningsprocessen på så vis att (a) alla medlen tilldelas, (b) medlen fördelas på ett flertal projekt, (c) medlen tilldelas de mest kostnads-effektiva projekten och (d) sökande har incitament att själv skjuta till medel. Samtidigt ska processen vara så flexibel som möjlig. För att åstadkomma detta föreslår myndigheten att få möjlighet att kunna

- sätta möjligtvis åtgärdsspecifika gränser för hur stor del av investeringskostnaden som stödet ska täcka,
- sätta en gräns på antingen hur stor andel av det totala stödet, eller storleken på ett absolut belopp, som varje stödmottagare får söka stöd för, antingen totalt eller inom varje åtgärdskategori, och
- anordna en konkurrensutsatt tilldelningsprocess i vilken myndigheten ser framför sig att rangordna inkomna ansökningar, exempelvis baserat på hur stor andel av de totala maximala stödberättigade schablonkostnaderna aktören söker stöd för, där minst andel stöd som sökts hamnar högst upp i rangordningen och tilldelas stöd i första hand.

Eftersom åtgärder för att skapa mobiltäckning i tunnlar ställer högre krav på planering och samordning än övriga åtgärder, föreslår PTS att delar av medlen under 2022, exempelvis 50 procent, avsätts till åtgärder för att förbättra mobiltäckning i tunnarna längs Ådals- och Botniabanan (där täckningen för närvarande är exceptionellt dålig i flera tunnlar pga. bristande kommersiella förutsättningar och där stödinsatser därför anses vara särskilt motiverade). I denna utlysning vill PTS kunna prioritera ansökningar som omfattar projekt med fler än en aktör.

Konkurrensverkets synpunkter

Konkurrensverket har inga invändningar emot förslaget att PTS ska utses till stödgivande myndighet.

Konkurrensverket har inte heller några invändningar mot att avsätta en viss del av det totala beloppet för 2022 för tunnarna längs Ådals- och Botniabanan, givet att den fortsatt dåliga täckningen i dessa tunnlar indikerar att det saknas marknadsincitament till investering. I övrigt avstår verket i brist på relevant teknisk kunskap från att kommentera de identifierade åtgärdskategorierna.

Konkurrensverket tar inte ställning i frågan hur stödet förenas med statsstödsregelverket.

Konkurrensverket välkomnar PTS ambition att konkurrensutsätta tilldelningsprocessen och att främja kostnadseffektiva åtgärder, och har förståelse för svårigheten att jämföra många potentiellt mycket heterogena ansökningar med varandra. Detta gäller särskilt jämförelser mellan ansökningar från olika åtgärds-kategorier. Kostnader och investeringskvoter är enkelt mätbara medan den totala samhällsnyttan av varje projekt kan vara svår att kvantifiera. Därför kan det vara motiverat att, som PTS överväger, i förväg sätta stödtak för enskilda åtgärds-kategorier och därmed i princip skapa separata tävlingar. Detta implicerar en grov-kornig nyttobedömning kategorierna emellan. Alternativt kan schablonkostnader för alla tänkbara stödberättigade åtgärder härledas utan hänsyn till nyttoaspekter. I bägge fall kan ansökningar sedan rangordnas efter projekterad kostnad, eller andel egna medel, eller en kombination av de två variablerna. På så vis ger man incitament till kostnadseffektivitet. En ytterligare fördel är metodens enkelhet och transparens. Dock finns det nackdelar med ett fokus på enskilda ansökningars kostnader och investeringskvoter:

1. Mindre projekt riskeras främjas trots att de inte behöver vara de mest effektiva utifrån ett kostnads-nyttoperspektiv. Även målet att fördela medlen på ett flertal projekt diskriminerar i förväg mot stora projekt.
2. Möjliga synergier men även redundanser (eller mer allmän substituerbarhet) mellan två eller flera inkomna ansökningar kan komma att ignoreras.

I sammanhanget bör övervägas om det inte trots allt är realistiskt att försöka konstruera ett eller flera jämförbara (om än inte perfekta) nyttomått som varje ansökan måste redovisa. Ett schematiskt exempel är förväntad förbättring i lägsta uppkopplingshastighet per resenär i Mbps (upp till ett tak där uppkopplingen bedöms nå en tillfredsställande nivå), gånger antal km där åtgärden har effekt, gånger antal förväntade resenärer. Sådana uppgifter skulle visserligen behöva prövas av en expertpanel, bestående av exempelvis sakkunniga från PTS eller oberoende branschexperter, eller en kombination av båda. Metoden skulle dock möjliggöra att transparent beräkna och jämföra en sorts kostnads-nytto-kvot som tillåter att direkt rangordna alla inkomna ansökningarna.

Om bedömningen görs att sådan kvantifiering är för godtycklig eller bristande, men att visst avsteg från enkelhet och transparens kan accepteras, skulle en eventuell expertpanel i stället kunna tillsättas för att direkt bedöma och göra ett urval bland alla inkomna ansökningarna. Detta förekommer vid t.ex. tilldelning av forskningsanslag där enskilda projekt också är svåra att jämföra med varandra och där en välinformerad helhetsbedömning anses ge bästa resultat. En ytterligare fördel med ett sådant förfarande är att panelen skulle kunna ta hänsyn till eventuella komplementariteter och redundanser mellan olika ansökningar och på så vis välja ett optimalt "paket" av projekt.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. Föredragande har varit ekonområdet Mark Bernard.

Yttrandet undertecknas inte egenhändigt och saknar därför namnunderskrifter.

Rikard Jermsten

Mark Bernard